

"ציונה תג'ר" / הארץ / 12.1.68 / תע' יחיד / גלריה "צ'מרנינסקי" / תל-אביב

בשנת 1963, הציגה האמנית הוותיקה ציונה תג'ר בפעם הראשונה ציורים בטכניקה מיוחדת. עיקרה של טכניקה זו היה בעיצוב רקע מוזהב שבצבץ מתוך הצבע. מעל לוח מצופה בניירות מוזהבים או מוכספים, הניחה הציירת לוח זכוכית, שצידו הפנימי מצויר וכל חריטה, סריטה או משטח לא-מכוסה בלוח הזכוכית מאפשר למסתכל לראות את הנייר המוזהב, המונח כתשתית. בתערוכה הנוכחית מצויים, מלבד הציורים שהם המשך השימוש בטכניקה זו, גם אקוורלים - אך אלה שגרתיים למדי וראוי לדון בעיקר בציורים המהווים המשך לתערוכה הקודמת.

השימוש בקטעים העשויים בעזרת נייר מוזהב מקנים לציור אסוציאציה של טכניקות של אמנות עממית ופרימיטיביסטית. בתערוכה הקודמת (ובמספר ציורים גם בזה הנוכחית) היתה גם דרך העיצוב נוטה מעט לסגנון פרימיטיביסטי - פשטות בקומפוזיציה, בסטריליזציה ועושר צבעוני, המתבטא בהתנגשויות צבעוניות. בתערוכה שלפנינו, נע מעט הכיוון לעבר שטחים גדולים יותר ונוצרים שני סוגי ציורים: האחד - קרוב לסגנון הקודם, מאופיין על ידי סטריליזציה, אורגמנטיקה ונושאים שהיו מקובלים לפני שנים כ"בית כנסת" וכו'. הסוג השני פיוטי יותר, עיקרו בצבעים רכים יותר, שטחים רחבי-ישימה והפשטות אקספרסיוניסטיות-ליריות. בשני הסוגים כאחד, לא משמשת הטכניקה הנעזרת בנייר המוזהב שום תפקיד פונקציונלי אלא כתוספת הבהוב דקורטיבית מעיקרה.

אם מתעלמים לרגע מהטכניקה המיוחדת (שכאמור, אינה פונקציונלית לציור), מתקבל ציור שמרני למדי, פשטני בביצועו, עם חריגות בקטעים מסוימים למפגשי צבעוניות נעימים לעין. מסתבר שלא ה"גלוי הטכני" הוא העושה את הציור.

שולמית קיסרי

"ציורי שולמית קיסרי" / הארץ / 19.1.68 / תע' יחיד / גלריה 220 / תל-אביב

ציורה של שולמית קיסרי יונק מכמה מקורות: הסגנון ודרך העיצוב נובעים מתגליותיו של סזאן, כפי שפותחו לאחר מכן על ידי הקוביסטים, האורפיסטים והפוטוריסטים. התוכן, לעומת זאת, שונה מאוד מהתכנים שהעסיקו את סזאן או את דלונזי. שולמית קיסרי מוסרת תוכן רומנטי מובהק, עם נימה סוריאליסטית קלה. אם כי רוב ציוריה עשויים מעור אחד, פחות או יותר, אפשר להבחין בתוכם שני קטבים: האחד מתבטא בציורים שבהם המבנה נוטה להפשטה רבה יותר, בעוד שהקוטב השני מיוצג על ידי הציורים בהם מופיעות דמויות מסוגגנות. בשני סוגי ציור אלה קיים השימוש בטכניקה סזאנית, עם הדגשת תנועה-מול-תנועה

והפעלת חלל דינאמי. אם הציורים המופשטים יותר מזכירים במשהו את ציורי השמן של אביגדור אריכא, אם כי ללא העידון וההבחנה הדקה של אריכא, הרי שהדמויות המסוגגנות מבטאות בבירור רב יותר את נטייתה של הציירת לאווירה רגשנית ורומנטית. במספר ציורים הופכת הרגשנות לסימבוליקה ספרותית ופשטנית - למשל בציור "קריה נאמנה" בו מסמלת דמות אישה מסוגגנת בשיטה הקוביסטית את "שווה הערך" בציור לניסוח המילולי הספרותי. בתערוכה גם ציורים החורגים בבירור מהסגנון הכללי כגון "צורות בעומק" ו"כנסיית פרנציסקוס הקדוש באסיוז". בלי להתייחס לערכן העצמאי של תמונות אלה, יש בנוכחותן בתערוכה כדי לשקף חוסר בטחון באשר לדרך העיצוב המופיעה בשאר הציורים. נראה ששולמית קיסרי מצויה בשלב של תפיסת הציור כ"עשיית דבר יפה ורגשני".

התוצאה הבלתי נמנעת היא שטחיות מסוימת בחוויות האמורות להימסר ואי-בדיקה מספקת של האמצעים הציוריים. בינתיים זהו ציור שמביע טעם בלבד, ולא חיפוש ציורי מעמיק יותר ולא תמונת עולם.

ישעיהו גרנות

"ישעיהו גרנות" / הארץ / 26.1.68 / תע' יחיד / גלריה "כ"ץ" / תל-אביב

תערוכתו של ישעיהו גרנות מורכבת מרישומים צבעוניים - בין אם המדיום הוא גואש על נייר או צבע שמן על בד.

ישעיהו גרנות עבר דרך ארוכה וגלגולי סגנון רבים מאז תערוכתו ב-1964, אך בכל זאת נשאר משהו מהותי ואחיד בכל הגלגולים - התפיסה האסתטיציסטית של הציור. אפשר לגשת לתערוכה משתי בחינות - א) התוכן כפי שהוא מתבטא בנושא; הפעם דמויות אדם בעת אקט מיני; ב) דרך העיצוב בה משתמש ישעיהו גרנות לתיאור ועיצוב הנושא:

כמוכן ששתי בחינות אלה כרוכות וקשורות זו בזו. אשר לנושא - כאמור, דמויות בעת אקט מיני - הריהו נועז גם אם ימיו כימי האמנות. אפילו אם מתעלמים מ"תקדימים" כגון ציור רומאי ויווני, ציוריו של ג'וליו רומאנו, אמנות יפנית ורבים אחרים, קיבל נושא זה "רהביליטציה" במאה ה-20 ולאט לאט (אולי לאט מדי) הפך להיות נושא "לגיטימי" בתחומי האמנות השונים. אפילו במסגרת הציור בארץ הופיעו עיצובים שונים שקדמו לניסיונו של ישעיהו גרנות גם בהעזה וגם בסגנון. עם כל האמור לעיל, נשאר נושא זה פיקנטי ואפשרויות עיצובו באמנות מרובות. השאלה הנשאלת לאחר שנבחר נושא כזה, היא - כיצד לגשת לעיצוב ציורי של אקט מיני?

453 הדרך בה בחר ישעיהו גרנות בעייתית למדי. מחד גיסא, בחר בגישה אכספרסיוניסטית קיצונית המאופיינת בעיוותים חריפים, "פריסת" הדמויות, ערבול איברים והגדלת איברים. מבחינה זו, קרובה גישתו הרבה יותר מדי לציוריו של אורי ליפשיץ; מאידך גיסא, ליד הרישום הכמעט פראי (לפחות כך הוא נראה במבט ראשון) מונחים כתמי צבע שקופים,